

UDC (УДК) 330.5:364.6
JEL Classification: E 25; I 30

Волошин Олександра Романівна,

кандидат фізико-математичних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
e-mail: voloshyno23@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-4749-0612

Галайко Наталія Володимирівна,

старший викладач кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
e-mail: nataliahalaiko83@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-9100-2826

**БІДНІСТЬ В УКРАЇНІ:
МЕТОДИ ЇЇ ОЦІНКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ**

Анотація. За допомогою методів системного та критичного аналізу розглянуто основні підходи до трактування поняття «бідність» та подано власне узагальнююче тлумачення цієї категорії. Виокремлено три групи причин виникнення бідності, розраховано і проаналізовано окремі індикатори соціальної безпеки у порівнянні з їх пороговими значеннями. На підставі узагальнюючих статистичних даних розглянуто в динаміці основні показники доходів населення, величину прожиткового мінімуму, мінімальний розмір оплати праці та пенсії, проведено оцінку бідності в Україні. Сформовано власні висновки та запропоновано ключові шляхи подолання бідності в Україні.

Ключові поняття: бідність, абсолютна та відносна бідність, межа бідності, рівень бідності, глибина бідності.

Voloshyn Olexandra,

candidate of physical and mathematical sciences, docent,
Associate Professor of the Department of Economics and Economic Security
Lviv State University of Internal Affairs
email: voloshyno23@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-4749-0612

Halaiko Nataliia,

Senior Lecturer of the Department of Economics and Economic Security
Lviv State University of Internal Affairs
email: nataliahalaiko83@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-9100-2826

**POVERTY IN UKRAINE:
METHODS AND ASSESSMENTS AND WAYS OF OVERCOME**

Abstract. Using the methods of systematic and critical analysis, the basic approaches to the interpretation of the concept of «poverty» are considered and a generalized interpretation of this category is presented. Three groups of causes of poverty were identified, and individual social security indicators were calculated and analyzed against their thresholds. On the basis of generalizing statistical data, the main indicators of population incomes, the value of the subsistence minimum, the minimum wage and pension, and poverty estimation in Ukraine are considered. It draws its own conclusions and suggests key ways to tackle poverty in Ukraine.

At the present stage, the world economic system has undergone a qualitative change. At the same time, new global difficulties have emerged, but the problem of poverty among them remains unchanged. According to the World Bank's methodology, the poverty line of human daily living at \$ 1.90 per person per day. According to a 2018 report of this international organization, 10% of humanity, that is more than 770 million people are living in extreme poverty nowadays.

The issue of combating poverty is also very essential for Ukraine. According to international statistics, Ukraine is one of the poorest countries in Europe in terms of GDP per capita. According to IMF estimates, it ranks the 131st place in the world with an indication of \$ 2963 of GDP per person. To compare, the GDP per

each citizen of Germany and Poland is \$ 48,264 and \$ 15,430, respectively, which is 16.3 and 5.2 times higher than our figures. That is why, the issue of poverty and living standards of our population is very relevant.

The purpose of the article is to summarize scientific views on the concept of "poverty", a thorough study of the main approaches to poverty assessment, the analysis of the main manifestations, scales and dynamics of poverty indicators, identifying ways of overcoming poverty.

To reduce poverty, a systematic state policy aimed at stimulating economic development, expanding employment, increasing social standards, and carrying out effective reforms is needed. Among the key areas for poverty reduction in Ukraine are the following: economic growth; creation of working places; increase in wages and pensions; approximation of the official subsistence level to its actual value; State aid to the poor; wide international support.

Key concepts: poverty, absolute and relative poverty, poverty line, poverty level, poverty depth.

DOI 10.32518/2617-4162-2020-1-147-155

Вступ

На сучасному етапі світова економічна система зазнала якісних змін. Поруч з цим з'явилися нові глобальні труднощі, проте незмінною залишається проблема бідності. За методикою Світового банку, крайньою межею бідності є проживання людини на \$1,90 в день. Згідно зі звітом за 2018 рік цієї міжнародної організації, 10% людства, а це більше 770 млн. осіб, зараз живе в межах крайньої бідності.

Питання боротьби з бідністю є вкрай важливим і для України. Згідно з міжнародною статистикою, Україна є однією з найбідніших країн Європи за часткою ВВП на душу населення. За підрахунками МВФ, вона знаходиться на 131 місці у світі з показником \$ 2963 ВВП на людину. Для порівняння, обсяг ВВП на кожного громадянина Німеччини та Польщі – \$ 48264 та \$ 15430 відповідно, що у 16,3 та 5,2 разів перевищує показники в Україні. Тому питання оцінки бідності та рівня життя населення є дуже актуальним.

Протягом років незалежності України проблема оцінки масштабів бідності стала ключовою темою багатьох наукових праць. Рівень добробуту населення є об'єктом дослідження відомих вітчизняних учених, таких як: І. М. Бабак, В. М. Гейєць, О. А. Грішнова, Е. М. Лібанова, О. В. Макарова, О. Ф. Новікова, В. М. Новіков, Л. М. Черенько, С. В. Полякова та ін. У своїх доробках науковці сконцентрували увагу на економічній природі бідності, концепціях оцінки бідності, диференціації доходів населення, ефективності соціальної політики, можливостях отримання людьми доступу до матеріальних благ та інших пов'язаних питаннях. Варто зазначити, що проблема подолання бідності в Україні досі не вирішена. Актуальним залишається питання проведення оцінки основних показників фінансового стану особи та домогосподарства.

Мета статті полягає в узагальненні наукових поглядів на поняття «бідність», ґрунтовному дослідженні головних підходів до оцінки бідності, аналізі основних проявів, масштабів

та динаміки показників бідності, визначенні шляхів подолання бідності.

1. Теоретичні аспекти бідності

Бідність – це одна з найбільш гострих проблем сучасного суспільства. Окрім того, що таке явище як бідність породжує вкрай негативні соціальні наслідки, воно слугує і дестабілізуючим чинником економічного зростання. Саме тому пріоритетом діяльності урядових та неурядових структур, а також міжнародних організацій розвинених країн світу є зниження рівня бідності.

Першою фундаментальною працею, яка стосувалася теми бідності, був трактат Адама Сміта «Про природу і причини багатства народів», де розглядається взаємозв'язок між рівнем бідності в країні та соціальною політикою держави, основною метою якої має стати захист прав кожної людини та результатів її праці. Відповідно до сучасного економічного словника, бідність – це крайня недостатність у людини, сім'ї, регіону, держави майнових цінностей, товарів, грошових коштів для нормального життя і життєдіяльності [1].

Г. Спенсер визначав бідність не як соціальне явище, а як особисту проблему тих, хто не зміг вписатися в задані соціальні рамки. Також автор вважає, що бідність стимулює людський розвиток та неприпустимим є втручання держави у природний розвиток суспільства [2].

На думку П. Таунсенда, індивіди, сім'ї та верстви населення знаходяться в стані бідності тоді, коли у них відсутня достатня кількість ресурсів для підтримки життєдіяльності, забезпечення собі умов життя, праці та відпочинку, які є прийнятими в цьому суспільстві [2].

За С. Н. Биковим та В. П. Любіним, бідність – це не відсутність доходів, а недостатня їх величина по відношенню до доходів інших членів суспільства [3].

І. М. Бабак під бідністю розуміє такий стан, за якого виникає невідповідність між досягнутим середнім рівнем задоволення потреб і можливостями їх задоволення в окремих соціальних групах, верствах населення [4, с.42].

На нашу думку, бідність – це такий економічний стан індивіда чи соціальної групи, за якого вони не можуть задовольнити визначене коло мінімальних потреб, необхідних для підтримки життєдіяльності, збереження працездатності, забезпечення нормальних умов життя, відпочинку, тобто коли потреби людей перевищують наявні засоби для їх задоволення.

Серед основних причин, які сприяють виникненню такої глобальної проблеми як бідність, можна виокремити такі: соціальні, економічні та політичні (рис. 1).

Сформовано на основі: [5].

Рис. 1. Причини виникнення бідності

2. Оцінка масштабів абсолютної бідності

Під час класифікації бідності за її видами, можна виокремити абсолютну та відносну бідність. Так, у разі абсолютної бідності, людина не здатна за свої кошти придбати товари для біологічного виживання, для задоволення найелементарніших потреб – в їжі, одязі, житлі. Величина прожиткового мінімуму і є показником, яким вимірюється величина нижньої межі доходів, які необхідні людині для придбання найважливіших благ та послуг на мінімально допустимому рівні. Прожитковий мінімум (мінімальний споживчий бюджет) – вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я, набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості. Прожитковий мінімум визначається нормативним методом у розрахунку на місяць на одну особу, а також окремо для тих, хто відноситься до основних соціальних і демографічних груп населення: дітей віком до 6 років; дітей віком від 6 до 18 років; працездатних осіб; осіб, які втратили працездатність [6].

У табл. 1 наведено прямі і непрямі показники, що характеризують абсолютну бідність в Україні.

Як бачимо з таблиці 1, розмір прожиткового мінімуму має чітку тенденцію до збільшення. Так, у 2018 р. порівняно з 2017 р. розмір законодавчо встановленого прожиткового мінімуму збільшився на 141,1 грн., або ж на 8,8%. У 2019 р. порівняно з 2018 р. збільшення відбулося на 157,3 грн. (9%), а порівняно з 2017 – на 298,4 грн. або на 18,6%. Порівнюючи розмір законодавчо встановленого мінімального

Таблиця 1

Динаміка прямих та непрямих показників абсолютної бідності в Україні за 2015–2019 роки

Показник	2015	2016	2017	2018	2019
Середньорічний розмір законодавчо встановленого прожиткового мінімуму (у середньому на одну особу на місяць, грн.)	1227,3	1388,1	1603,7	1744,8	1902,1
Середньорічний розмір фактичного прожиткового мінімуму (у середньому на одну особу на місяць, грн.)	2257,0	2642,4	2941,5	3262,7	3653,1
Розмір мінімальної заробітної плати, грн.	1378,0	1600,0	3200,0	3723,0	4173,0
Розмір мінімальної пенсії за віком, грн.	1074,0	1208,0	1373,0	1497,0	1638,0
Розмір середньомісячної заробітної плати в розрахунку на одного працівника, грн.	4195,0	5183,0	7104,0	8865,0	10679,0
Розмір середньої пенсії, грн.	1581,5	1699,5	1828,3	2479,2	3019,6

Розраховано та складено автором на основі: [7–9].

споживчого бюджету та його фактичний розмір, можемо бачити, що протягом аналізованого періоду фактичний розмір прожиткового мінімуму у середньому у 1,87 рази перевищує законодавчо встановлене значення, що є негативною тенденцією та свідчить про зниження соціальних норм.

середньої по країні, а от вищий за прожитковий мінімум у 2015 р. на 12,3% та у 2019 р. на 119,4%.

Оцінюючи бідність населення, варто звернути увагу на окремі індикатори стану соціальної безпеки та порівняти їх з пороговими значеннями (табл. 2).

Таблиця 2

Окремі індикатори соціальної безпеки в Україні

Індикатор	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Відношення середньомісячної номінальної заробітної плати до прожиткового мінімуму на одну працездатну особу, разів	1,5	3	3,0	3,2	4,0	4,6	5,1
Відношення середнього розміру пенсії за віком до прожиткового мінімуму осіб, які втратили працездатність, разів	1	2	1,5	1,4	1,3	1,7	1,8

Розраховано та складено автором на основі: [11; 7–8].

Для точнішого аналізу абсолютної бідності, варто більш детально проаналізувати зміни розмірів мінімальної та середньої пенсії і зарплати. Як бачимо, відбувається поступове збільшення розмірів даних показників, зокрема, розмір мінімальної зарплати у 2018 році у порівнянні з 2017 р. виріс на 523 грн. або ж на 16,34% у 2019 р. порівняно з 2018 р. – на 450 грн. (12,09%), а порівняно з 2017 р. – на 973 грн. (30,41%). Величина середньої заробітної плати одного штатного працівника також має чітку тенденцію до збільшення, а саме: у 2018 р. порівняно з 2017 р. – на 1761 грн. (24,79%), у 2019 р. порівняно з 2018 та 2017 роках – на 1814 грн. (20,46%) та на 3575 грн. (50,32%) відповідно. Зазначимо, що найнижчими темпами відбулося зростання мінімальної пенсії за віком, зокрема на 9,03% у 2018 році та на 9,42% у 2019 році. Загалом, протягом 2017–2019 років розмір середньої заробітної плати в розрахунку на одного працівника та середньої пенсії зросли на 22,6% та на 28,51% відповідно.

Аналізується також співвідношення заробітної плати та мінімальної пенсії до рівня прожиткового мінімуму в динаміці. Мінімальна заробітна плата має встановлюватись у розмірі, не нижчому від офіційно визначеного прожиткового мінімуму. Розрив між цими двома показниками оплати праці змінює і співвідношення показників бідності. В європейських країнах із розвинутою ринковою економікою розмір мінімальної оплати праці встановлюється на рівні 35–40% середньої по країні і вищий за прожитковий мінімум на 10–15% [10, с. 307]. З наших даних видно, що в Україні розмір мінімальної заробітної плати становить приблизно 31–45%

З отриманих результатів можна зробити висновок про те, що відношення середньої зарплати до прожиткового мінімуму знаходиться в межах оптимального значення, а коефіцієнт, який визначається як співвідношення середнього розміру пенсії за віком та мінімального споживчого бюджету для непрацездатних осіб, протягом 2015–2019 років має значення більше критичного, однак не досягає свого оптимального рівня. Це означає, що громадяни, які отримують середню пенсію, не говорючи вже про мінімальну, не можуть задовольнити найелементарніші потреби в їжі, одязі, житлі.

Проведемо оцінку абсолютної бідності українського населення на основі національних критеріїв (див. табл. 3). Отримані дані свідчать про те, що з 2013 до 2018 р. рівень бідності відносно законодавчо встановленого прожиткового мінімуму знизився приблизно у 7 разів (з 3,5 млн. осіб до 0,5 млн. осіб). Але варто мати на увазі, що високий рівень інфляції знецінив номінальні доходи. Тож більш об'єктивну інформацію дає порівняння доходів громадян із фактичним прожитковим мінімумом, який визначається з урахуванням інфляції. За підсумками 2013–2016 рр. рівень бідності збільшився втричі, у 2015 році до числа бідних належало більше 20 млн. осіб, тобто кожен другий громадянин України. З 2016 року ця тенденція дещо знижується, і за даними на 2018 рік число бідних українців становить приблизно 10,6 млн. осіб або 27,6%.

Під час оцінки рівня бідності, окрім визначення межі бідності, важливо визначити й те, на якій «відстані» від цієї межі знаходяться бідні громадяни. Для цього розраховується середній дефіцит доходу бідного населення та глибина бідності [13, с. 689]. У 2018 р. серед-

Таблиця 3

Рівень бідності в Україні за абсолютними критеріями

Рік	Прожитковий мінімум, грн.		Чисельність населення із середньодушовими загальними доходами на місяць, нижчими від законодавчо встановленого прожиткового мінімуму		Чисельність населення із середньодушовими загальними доходами на місяць, нижчими від фактичного прожиткового мінімуму		Середній дефіцит доходу, грн. на 1 особу на місяць	Глибина бідності, %	
	законодавчо встановлений	фактичний	млн. осіб	у % до загальної чисельності населення	млн. осіб	у % до загальної чисельності населення		за доходами нижче законодавчо встановленого ПМ	за доходами нижче фактичного ПМ
2013	1113,7	–	3,5	8,3	–	–	–	–	–
2014	1176,0	1357,6	3,2	8,6	6,3	16,7	–	–	–
2015	1227,3	2257,0	2,5	6,4	20,2	51,9	565	16,5	25,0
2016	1388,1	2642,4	1,5	3,8	19,8	51,1	611	16,9	23,1
2017	1603,7	2941,5	0,9	2,4	13,5	34,9	619	17,2	21,0
2018	1744,8	3262,7	0,5	1,3	10,6	27,6	656	13,9	20,1

Складено автором на основі: [7; 12].

ній дефіцит доходу, тобто сума, якої не вистачало одній бідній особі до досягнення межі абсолютної бідності (фактичного прожиткового мінімуму), становив 656 грн.

Глибина бідності – дефіцит доходу у відсотках до межі бідності. Показник глибини бідності у 2018 році за доходами нижче фактичного та законодавчо встановленого прожиткового мінімуму становить 20,1% та 13,9% відповідно, що є нижчим, ніж у 2017 році на 0,9 та 3,3 в.п. Так, спостерігається загальне зменшення диференціації серед бідного населення і наближення його доходів до межі бідності. Найбільш вразливими соціально-демографічними групами населення є діти та особи у віці 75 років та старші, рівень абсолютної бідності яких становить 35,0% та 31,9% відповідно.

3. Оцінка бідності за відносними критеріями

Відносна бідність обумовлюється нестачею коштів у людини для ведення конкурентного способу життя у суспільстві. Критерії відносної бідності базуються на соціальних ознаках та варіюють у різних країнах. Згідно з концепцією відносної бідності, особа (сім'я, домогосподарство) вважається бідною в тому випадку, якщо кошти, які вона отримує, не дають змоги вести такий спосіб життя, який прийнятний у суспіль-

стві. Тому те, що вважається бідністю в розвинених країнах, для держав, що розвиваються, розцінюється як задовільний стан. Так, наприклад, у категорію відносно бідних на Заході потрапляють і ті люди, які не відчувають труднощів з харчуванням, але не можуть дозволити собі задовольняти потреби більш високого рівня (освіта, культурний відпочинок, спорт тощо). Це пов'язано з тим, що у різних країнах використовують різні межі відносної бідності: у США межа бідності відповідає 40% медіанного доходу, у багатьох країнах Європи – 50%, Скандинавських країнах із соціальноорієнтованою економікою межа бідності визначається у 60%, а в Україні – 75% медіанного доходу на одну особу [14, с. 47].

Визначення межі відносної бідності в Україні здійснюється відповідно до Методики комплексної оцінки бідності, за якою прийнято виокремлювати три групи критеріїв бідності (див. табл. 4). Відповідно до зазначеного документу, монетарна бідність – це нестача коштів для підтримання способу життя, притаманного конкретному суспільству в конкретний період; немонетарна бідність – це позбавлення або обмеженість доступу до матеріальних благ/послуг для підтримання способу життя, притаманного конкретному суспільству в конкретний період [15].

Критерії бідності

Групи критеріїв бідності	Показники визначення рівня бідності
Перша група – монетарні основні критерії бідності	<ul style="list-style-type: none"> - сукупні еквівалентні витрати нижче 75 відсотків медіанного рівня; - сукупні еквівалентні витрати нижче від фактичного (розрахункового) прожиткового мінімуму в середньому на одну особу; - загальні еквівалентні доходи нижче від фактичного (розрахункового) прожиткового мінімуму в середньому на одну особу; - загальні еквівалентні доходи нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму у розрахунку на місяць в середньому на одну особу.
Друга група – інші монетарні критерії бідності	<ul style="list-style-type: none"> - еквівалентні витрати нижче межі бідності, визначеної Організацією Об'єднаних Націй для країн Центральної та Східної Європи як гривневий еквівалент 5,05 доларів США відповідно до паритету купівельної спроможності, розрахованим Світовим банком (межа, визначена на рівні 5,05 доларів США коригується Світовим банком раз на 10 років відповідно до інфляції долара США); - середньодушові еквівалентні доходи нижче 60 відсотків медіанного рівня середньодушових еквівалентних доходів за шкалою еквівалентності Європейського Союзу.
Третя група – немонетарний критерій бідності	<p>наявність у домогосподарства через нестачу коштів чотирьох з дев'яти ознак матеріального позбавлення (депривації):</p> <ul style="list-style-type: none"> - наявність у домогосподарства заборгованості із виплати іпотечного кредиту або орендних платежів, рахунків за комунальні платежі, платежів за придбання товарів та послуг на виплату або інших платежів по кредитах; - нездатність домогосподарства дозволити оплатити тижневу щорічну відпустку далеко від дому; - нездатність сплачувати за підтримання належної температури в житловому приміщенні; - недостатність коштів для споживання страв з м'ясом, курятиною, рибою (або їх вегетаріанським еквівалентом) через день; - нездатність сплачувати неочікувані фінансові витрати за рахунок власних ресурсів (у розмірі законодавчо встановленого прожиткового мінімуму у розрахунку на місяць в середньому на одну особу); - нездатність дозволити собі мати телефон (зокрема мобільний); - нездатність дозволити собі мати кольоровий телевізор; - нездатність дозволити собі мати пральну машину; - нездатність дозволити собі мати автомобіль.

Складено автором на основі: [15].

Рівень бідності українського населення відповідно до критеріїв бідності, розрахованих на основі Методики комплексної оцінки бідності, відображено на рис. 2.

Якщо говорити про вартісне значення межі бідності, то можемо бачити зростання цього показника за усіма параметрами. Зокрема, сукупні еквівалентні витрати нижче 75% медіанного рівня зросли з 1560 грн. до 2621 грн., або на 68%, сукупні еквівалентні витрати нижче фактичного прожиткового мінімуму – з 2257 грн. до 3263 грн., або на 44,6%, еквівалентні витрати нижче межі бідності, визначеної Організацією Об'єднаних Націй – на 56%, середньодушові еквівалентні доходи нижче 60 відсотків медіанного рівня – на 88%. За майже усіма монетарними критеріями оцінки бідності спостерігається зниження показника, лише за шкалою еквівалентності Європейського Союзу у 2018 порівняно з 2017 р. відбулося зростання рівня бідності на 1,9 в. п. [15].

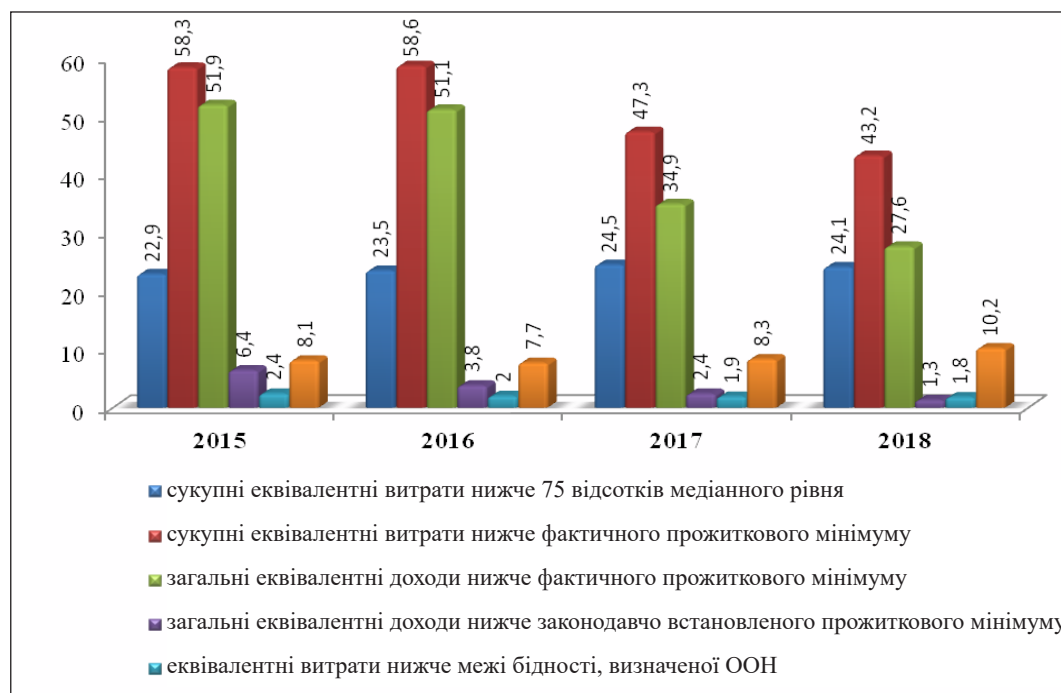
4. Основні шляхи подолання бідності в Україні

На нашу думку, головними напрямками скорочення масштабів бідності в Україні мають стати:

– *економічне зростання*. Саме економічне зростання веде до збільшення валового доходу, за рахунок якого формується фонд споживання, зростають соціальні стандарти.

– *створення робочих місць*. Це є досить ефективний напрям скорочення бідності, бо якщо у людей є робота, вони мають дохід та можуть поліпшити свій добробут. За даними ООН в основі бідності лежить безробіття та неповна зайнятість.

– *підвищення заробітної платні та пенсії*. Зі збільшенням доходів населення зможе поліпшити свій фінансовий стан, матиме доступ до якісніших продуктів харчування, кращого медичного забезпечення, різних культурних заходів, а також збільшить купівельну спроможність. Варто зазначити, що під час розрахунку мінімального рівня заробітної плати

Сформовано автором на основі: [12; 15].

Рис. 2. Рівень бідності в Україні

доцільно зважати на рівень інфляції, середню заробітну плату в економіці. Цільовим орієнтиром має стати 40–50% співвідношення мінімального і середньомісячного заробітку.

– *наближення офіційного прожиткового мінімуму до його фактичного значення.* Саме завдяки цьому заходу показники рівня бідності будуть більш реальними. Зважаючи на те, що прожитковий мінімум є множником, на підставі якого вираховується розмір усіх соціальних виплат населенню, то такий захід приведе до підвищення добробуту населення.

– *державна допомога бідним.* Цей метод не приведе до подолання бідності, проте знизить гостроту проблеми. Варто зазначити, що такий захід потрібно проводити продумано, щоб не спричинити так звану «застійну» бідність, коли частина працездатного населення орієнтована тільки на допомогу. Тому виплати допомоги бідним мають супроводжуватися комплексом соціально-економічних заходів та програм.

– *широка міжнародна підтримка.* Багато країн світу через низький рівень доходів не

мають достатніх можливостей для зменшення масштабів бідності. Саме тому для ліквідації вогнищ бідності в світовому господарстві потрібні широка міжнародна підтримка та зорієнтованість програм міжнародних організацій на поліпшення якості життя населення і подолання бідності.

Висновки

Провівши ґрунтовні дослідження основних підходів до оцінки бідності та визначивши наявні прояви масштабів бідності, можна вважати, що ситуація в Україні дещо поліпшилася, але таке явище як бідність не зникло. Для зниження рівня бідності, на нашу думку, потрібно впровадити в життя зазначені методи боротьби з цим явищем, тобто здійснювати системну економічну політику держави, яка б сприяла розвитку економіки, розширенню зайнятості, підвищенню соціальних стандартів, проведенню ефективних реформ та визначенню пріоритетів на коротко-, середньо- і довгострокову перспективу.

Список використаних джерел

1. Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б., Современный экономический словарь. М.: ИНФРА-М, 2007. 495 с.
2. Фляшнікова А. Бідність і багатство в наукових теоріях і сучасних дослідженнях. *Український центр політичного менеджменту*. URL: <http://www.politik.org.ua> (дата звернення 24.01.2020).
3. Ковалева І. П., Михайловская С. А. Социально-экономическое явление бедность: теоретические аспекты. *Вектор экономики*. 2018. № 9. URL: <http://vettoreconomy.ru> (дата звернення 24.01.2020).

4. Бабак І. М. Бідність як критерій оцінювання рівня життя населення. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2013. Вип. 57. С. 41–48.
5. Тютюнникова С. В., Пивоварова К. Л. Багатовимірна бідність як глобальна проблема сучасного соціально-економічного розвитку. *Соціальна економіка*. 2018. Вип. 55. С. 70–79.
6. Про прожитковий мінімум : Закон України № 966-XIV від 15.07.1999 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/966-14> (дата звернення 24.01.2020).
7. Офіційна веб-сторінка Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 24.01.2020).
8. Середня зарплата в Україні. URL: <http://index.minfin.com.ua/economy/gdp> (дата звернення 02.05.2019).
9. Мінімальна зарплата в Україні. URL: <http://index.minfin.com.ua/economy/gdp> (дата звернення 02.05.2019).
10. Вербицька Г. Л. Проблеми бідності та рівня життя населення України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2010. № 691. С. 305–309.
11. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : затверджено наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <http://me.gov.ua> (дата звернення 02.05.2019).
12. Комплексна оцінка бідності та соціального відчуження в Україні за 2016-2018 роки : аналітична записка. К. : Інститут демографії та соціальних досліджень, 2017. 20 с. URL: <http://www.idss.org.ua> (дата звернення 02.05.2019).
13. Дюрова Т. Г. Бідність працюючого населення як індикатор соціально-економічного стану суспільства. *Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика*. 2018. Вип. 14. С. 686–694.
14. Лібанова Е. М. Бідність населення України: причини, масштаби, наслідки. К. : КНЕУ, 2008. 343 с.
15. Методика комплексної оцінки бідності : затверджено наказом Міністерства соціальної політики України від 18.05.2017 № 827. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws> (дата звернення 02.05.2019).

References

1. Rajzberg, B. A., Lozovskij, L. Sh., & Starodubceva, E. B. (2007). *Sovremennyj ekonomicheskij slovar* [The Modern Economic Dictionary]. M. : INFRA-M. 495 [in Russ.].
2. Fliashnykova, A. Bidnist i bahatstvo v naukovykh teoriiakh i suchasnykh doslidzhenniakh [Poverty and Wealth in Scientific Theories and Modern Studies]. *Ukrainskyi tsentr politychnoho menedzhmentu (Ukrainian Center for Political Management)*. Retrieved from <http://www.politik.org.ua> [in Ukr.].
3. Kovaleva, I. P., & Mikhajlovskaya, S. A. (2018). Socialno-ekonomicheskoe yavlenie bednost: teoreticheskie aspekty [Socio-economic phenomenon of poverty: theoretical aspects]. *Vektor ekonomiki (Economy vector)*, 9. Retrieved from <http://vectoreconomy.ru> [in Russ.].
4. Babak, I. M. (2013). Bidnist yak kryterii otsiniuvannia rivnia zhyttia naseleennia [Poverty as a criterion for assessing the standard of living of the population]. *Sotsialni tekhnolohii: aktualni problemy teorii ta praktyky (Social technologies: current problems of theory and practice)*, 57, 41–48 [in Ukr.].
5. Tiutiunnykova, S. V., & Pyvovarova, K. L. (2018). Bahatovymirna bidnist yak hlobalna problema suchasnoho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku [Multidimensional poverty as a global problem of contemporary socio-economic development]. *Sotsialna ekonomika (Social Economy)*, 55, 70–79 [in Ukr.].
6. Pro prozhytkovyi minimum : Zakon Ukrainy vid 15.07.1999 № 966-XIV [On the subsistence minimum : Law of Ukraine since June 15, 1999 No. 966-XIV]. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/966-14> [in Ukr.].
7. Ofitsiina veb-storinka Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official web-site of the State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukr.].
8. Serednia zarplata v Ukraini [The average salary in Ukraine]. Retrieved from <http://index.minfin.com.ua/economy/gdp> [in Ukr.].
9. Minimalna zarplata v Ukraini [Minimum wage in Ukraine]. Retrieved from <http://index.minfin.com/en/economy/gdp> [in Ukr.].
10. Verbytska, H. L. (2010). Problemy bidnosti ta rivnia zhyttia naseleennia Ukrainy [Problems of poverty and standard of living of the population of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku (Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of development and problems of the development)*, 691, 305–309 [in Ukr.].
11. Metodichni rekomendatsii shchodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy : zatverdzheno nakazom Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy vid 29.10.2013 № 1277 [The methodical recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine : approved by the order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine since October 29, 2013 No. 1277]. Retrieved from <http://me.gov.ua> [in Ukr.].

12. Kompleksna otsinka bidnosti ta sotsialnoho vidchuzhennia v Ukraini za 2016–2018 roky» : analitychna zapyska [Comprehensive assessment of poverty and social exclusion in Ukraine for 2016–2018 : analytical note]. K. : Institute for Demography and Social Research, 20. Retrieved from <http://www.idss.org.ua> [in Ukr.].
13. Dobrova, T. H. (2018). Bidnist pratsiuuchoho naselennia yak indykator sotsialno-ekonomichnoho stanu suspilstva [Poverty of the working population as an indicator of socio-economic status of society]. *Demohrafiia, ekonomika pratsi, sotsialna ekonomika i polityka (Demography, labor economics, social economy and politics)*, 14, 686–694 [in Ukr.].
14. Libanova, E. M. (2008). Bidnist naselennia Ukrainy: prychyny, masshtaby, naslidky [Poverty of the population of Ukraine: causes, scales, consequences]. K. : KNEU, 343 [in Ukr.].
15. Metodyka kompleksnoi otsinky bidnosti : zatverdzheno nakazom Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy vid 18.05.2017 № 827 [Methodology of comprehensive poverty assessment : approved by the order of the Ministry of Social Policy of Ukraine since May 18, 2017 No. 827]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws> [in Ukr.].

*Стаття: надійшла до редакції 03.02.2020
прийнята до друку 19.02.2020*

*The article: is received 03.02.2020
is accepted 19.02.2020*